

Verhalend ontwerpen en GVO

Ellen Reehorst in samenwerking met docenten GVO (2010)

Zwolle: Anita v.d. Brink, Peter Buijserd, Jokelien van Kampen, Anja Oorebeek, Wiena Ridderikhof – Boonen, Jacqueline de Ruiter – de Lange, Jan Sevink, Bep Verweij – Kasbergen, Irma Visser, Liesbeth Winters – Jonas. **Middelburg:** Ella Allemekinders – de Leeuw; Sandra Dieleman – Focquaert; Evelien Gaag; Eline Geluk; Mieke Haartsen – Vercouteren; Christien Hoeve – Kools; Maaïke Leven; Margreet Lucasse; Els Maas – de Klerk; Annie Maes – de Miliano; Hannie Oele – van de Velde; Marjan Siirier – Boudeling; Janneke Verschuure; Joke Voorst.

Vooraf

Bekend maakt bemind

Onder de naam 'Bekend maakt bemind' verdiepten twee groepen GVO docenten zich in Verhalend ontwerpen (Zwolle 2010, Middelburg 2010). Deze methodiek was voor de meesten van hen helemaal nieuw en schudde hun denken over GVO en onderwijs soms flink op. In beide groepen heb ik genoten van de open en betrokken discussies en de coöperatieve sfeer. Mij trof de plezierige combinatie van leergierigheid, reflectie en beschouwend vermogen met praktische realiteitszin en gewoon lekker aanpakken.

Kansen en problemen

Om te beginnen gunnen we je graag een kijkje in de cursuskeuken: waar zien deze collega's kansen voor verhalend ontwerpen en welke problemen hebben ze al doende weten op te lossen?

Vijf genres, vierentwintig ontwerpen

Verder vind je in deze bundel maar liefst vierentwintig verhalende ontwerpen voor GVO, geordend in een vijftal 'genres':

- Wereld Godsdiensten
- Levensthema's
- Moderne gelijkenissen rond levensthema's
- Bijbelkennis en Bijbelverhalen
- Kerken

Deze genre indeling is gebaseerd op de gemaakte ontwerpen en zal zich vast verder ontwikkelen. Alle ontwerpen zijn beschreven als synopsis of verhaallijn. Vaak zijn ervaringen en/of foto's opgenomen.

Zeven complete scenario's

Zeven ontwerpen zijn bovendien uitgewerkt tot een compleet scenario. Deze scenario's zijn – vanwege hun afwijkende opmaak – apart bijgevoegd.

Veel plezier!

Het werk van deze twee cursusgroepen mag er zijn: een mooie, gevarieerde collectie ontwerpen, die we met veel plezier ter beschikking stellen aan andere GVO docenten. We hopen dat je je erdoor laat inspireren en dat je zult genieten van de opbrengst: betrokken, gemotiveerde kinderen, die veel en met plezier leren.

Misschien krijg je er zin van om je te verdiepen in Verhalend ontwerpen. Stuur dan even een mailtje, dan houd ik je op de hoogte cursussen en studiedagen.

Ellen Reehorst (cursusleiding en redactie)

Onderwijs & zo

www.ellenreehorst.nl

ellen@ellenreehorst.nl

Inhoud

Kansen en problemen

Vijf genres, vierentwintig ontwerpen

Wereld Godsdiensten

1. Meena en Tom
2. Passantenhof 7
3. Van Waterlandkerkje naar Rotterdam
4. Joodse Spijswetten
5. Poerimfeest

Levensthema's

6. Afscheid van Opa
7. Feest op de Passantenhof
8. Nieuw leven op het hofje
9. Onderdrukking en bevrijding

Moderne gelijkenissen rond levensthema's

10. Barmhartigheid
11. Jaloezie
12. Samuel op school
13. Talenten

Bijbelkennis en Bijbelverhalen

14. Beschermheiligen en schutspatronen
15. De Verhalenbus
16. Het Bijbels Openluchtmuseum
17. Discipelen van rabbi Jezus
18. Leerlingen van Jezus
19. Meester Thomas (bewerking)
20. Het verhaal van Mozes
21. Scheppingsverhaal in beeld
22. Water - hoe Aq een heilige werd

Kerken

23. Een folder voor de kerk
24. Kerkbezoek

Zeven scenario's (apart bijgevoegd)

9. Onderdrukking en bevrijding
13. Talenten
14. Beschermheiligen en schutspatronen
17. Discipelen van rabbi Jezus
18. Leerlingen van Jezus
19. Meester Thomas (bewerking)
22. Water - hoe Aq een heilige werd

Kansen

Waar zie je binnen GVO kansen voor Verhalend ontwerpen? Een snelle inventarisatie leverde een flinke lijst op.

- kinderen helpen hun eigen verhaal vorm te geven
- kinderen nemen elkaar mee in hun enthousiasme
- je komt met verhalend ontwerpen tegemoet aan meervoudige intelligenties
- het biedt uitdaging en creativiteit
- belangrijk om de informatie uit de leerlingen zelf te laten komen (authentiek), met trots, zelfvertrouwen en enthousiasme tot gevolg; i.t.t. tot "papegaaienonderwijs"
- goed bruikbaar bij het ontdekken van de verschillende godsdiensten, rituelen, tradities, vieringen van feestdagen, verhalen en bijbehorende cultuur
- verhalen uit de godsdiensten kunnen mooi uitgangsmateriaal zijn
- vanuit GVO in een verhalend ontwerp aansluiten bij schoolprojecten
- als leerkracht een sturende en begeleidende en geen docerende rol
- samen ben je op weg en daag je elkaar uit; samen met kinderen kun je overal een oplossing voor bedenken

Op te lossen problemen

Maar natuurlijk zagen mensen niet alleen kansen, maar ook op te lossen problemen. We noteerden ze op flaps, die we elke bijeenkomst ophingen. En zonder er veel aandacht aan te besteden, bleken de problemen zich op te lossen. Samen op denken, tips van anderen, of simpelweg het formuleren van het probleem bleken vaak genoeg.

- **Eigen vaardigheden**
Hoe organiseer ik het allemaal in m'n eentje? Heb ik voldoende in huis om dit te kunnen? Hoe hou ik controle over de les, of misschien juist geen controle?
- **Tijdsinvestering**
Waar haal ik de tijd vandaan om verhalende ontwerpen te maken?
- **Tijdsdruk**
Een GVO-les duurt maximaal 45 minuten, vaak gaan er enkele minuten verloren met de wisseling van groepen. Kinderen zijn net lekker bezig als ze weer moeten opruimen.
- **Materialen**
Scholen zijn niet scheutig met materialen; scharen en lijm vaak niet aanwezig; materialen moeten per fiets te vervoeren zijn.
- **Ruimte**
Geen eigen ruimte om in te werken. Alles moet na de les weer opgeruimd worden. Als de kinderen iets moois gemaakt hebben, willen ze dat ook graag ophangen/ laten zien/ tentoonstellen.

- **Boeken en er de weg in vinden**
Hoe kom ik aan voldoende boeken om informatie op te zoeken (budget)?
Diagonaal scannen van informatie en bladzijden behoort nog niet tot hun vaardigheden. Laat ik ze dan eerst duidelijk hun vraag formuleren en geef ik dan (in een volgende les) boeken of een kopie hiervan met pagina nr. terug? Ik denk dat ik hier zelf al een antwoord heb geformuleerd op mijn vraag!
- **Bijbelkennis**
Op welke manier kan ik Bijbelkennis gebruiken? Is er geen gevaar dat ik op deze manier teksten uit het verband ruk? Hoe houd ik kinderen binnen de context van een Bijbelverhaal?
- **Hoe identificatie realiseren rond al uitgewerkt figuren uit Bijbelverhalen?**
In die verhalen is al een heleboel uitgewerkt in een karakter van een hoofdpersoon. De identificatie is daarmee al voor een deel ingevuld, maar de kinderen pikken misschien wel hun eigen herkenbare ervaringen en gevoelens eruit om er wat mee te doen? En door de mogelijkheid te bieden zich ook te identificeren met andere figuren in het verhaal kan een toch een groot scala aan mogelijkheden ontstaan.
- **Zelfstandig werken**
Ik heb een paar kinderen met PDD-Nos en ADHD in de klas (wie niet). Zij vinden structuur en heldere opdrachten prettig, hebben moeite met concentreren of samenwerken. Hoe help je hen zich prettig te voelen, tot hun recht te laten komen zonder het proces van het groepje waarin zij zitten, te verstoren?

Vijf genres, vierentwintig ontwerpen

Zie verder.

Wereld Godsdiensten

1. Meena en Tom
2. Passantenhof 7
3. Van Waterlandkerkje naar Rotterdam
4. Joodse Spijswetten
5. Poerimfeest

1. Meena en Tom

Plot: verdiepen in Christendom en Hindoeïsme

Ontwerp: Irma Visser

Episode 1: Meena uit New Delhi

De leerkracht vertelt over Meena, een meisje van 10 jaar uit New Delhi in India.

Ze is pas naar Nederland verhuisd en woont nu met haar familie in een nieuwbouwwijk.

Naast Meena is ook net een nieuw gezin komen wonen; haar nieuwe buurjongen heet Tom, hij is even oud als Meena.

De kinderen bedenken en tekenen of maken in groepjes het volgende:

- Meena
- haar familie
- haar kamer
- het huisaltaar
- de huizen in de straat waar Meena woont
- haar lievelingsspeelgoed
- de wijk van New Delhi waar ze woonde (Google Earth)
- Tom

Episode 2: spelen met Tom

De leerkracht laat het briefje zien, dat Tom bij Meena door de deur heeft gedaan. 'Wil je bij me spelen?' staat erop. Dat wil Meena wel. Bij Tom ziet Meena dingen die ze niet kent, zoals een kruis aan de muur. Daar wil ze meer van weten. Ze zoekt van alles uit over het Christelijke geloof en gaat samen met Tom een keer naar de kerk. De kinderen zoeken uit wat Meena wil weten en gaan misschien ook wel op bezoek in een kerk.

Meena wil natuurlijk ook graag dat Tom een keer bij haar komt spelen. Nu ziet Tom dingen die hij niet kent, zoals het huisaltaar. Meena laat hem een filmpje zien over Hindoeïsme en vertelt over het Divali feest.

Episode 3: boekje voor Meena

Binnenkort gaat Meena voor het eerst naar haar nieuwe school; ze is erg verlegen. Ze heeft niet zo'n zin om 30 keer te moeten vertellen over het Hindoeïsme. Ze zou graag een boekje hebben met verhalen over de belangrijke Hindoe feesten, dat ze kan laten zien. De kinderen gaan dit boekje voor haar maken. Uit boeken halen de kinderen ideeën voor verhalen. Ze lezen een verhaal, vertellen het kort na, schrijven het op en maken er een tekening bij. Ook beelden ze hun verhaal uit in een tableau vivant. De leerkracht maakt daar foto's van, die ook in het boekje komen.

Episode 4: Divali feest

De kinderen willen het boekje graag aan Meena geven, maar ja, die hebben ze met elkaar zelf bedacht. Misschien wil de directeur het ook wel in ontvangst nemen. Een vriendin van

de leerkracht, die uit Bangla Desh komt, is ook heel benieuwd. De kinderen maken Divali lichtjes en versieren met stoepkrijt de muren en het plein met een soort 'meelbloemen'. Bij de presentatie vierten ze een klein Divali feestje.

Ervaringen met dit ontwerp

Irma heeft dit ontwerp uitgevoerd met groep 6 (32 kinderen). De kinderen zaten helemaal in het verhaal en hebben hard en met veel enthousiasme gewerkt. Zoals Irma achteraf zei: 'We hebben het samen gedaan en het ging eigenlijk helemaal vanzelf.'

2. Passantenhof 7

Plot: iedereen is anders, maar samen sta je sterk

Ontwerp: Ellen Reehorst in samenwerking met cursisten Zwolle

Episode 1 – Sanne is verhuisd

Sanne is een meisje van dezelfde leeftijd als de kinderen uit de klas. Ze heeft haar hele jeugd op het platteland gewoond, in een klein dorp met alleen witte mensen. Net als de meeste mensen in haar oude dorp is haar familie christelijk (of protestant of ...). Nu is ze verhuisd naar een wijk in (kies zelf uit: Amsterdam, Rotterdam, Almere enz.). Ze woont met haar ouders en eventuele broers/zussen/huisdieren in een huis op een woonerfje. Haar nieuwe adres is Passantenhof 7. Ze kent er nog niemand behalve Malika, haar buurmeisje. De kinderen maken in groepjes Sanne, haar familie, haar nieuwe kamer, de plattegrond van het woonerf en Malika.

Episode 2 – de nieuwe burens

De andere huizen op het woonerf zijn als volgt bewoond:

1. Turkse familie (Islamitisch) met drie kinderen waaronder Malika
2. Surinaamse familie (Hindoestaans) met twee kinderen waaronder erg leuke jongen
3. Opa de Groot, woont al zijn hele leven in de buurt, vindt levensovertuiging privé, niets over bekend
4. Karin & Joost, wonen net samen, mediteren veel, grote interesse in boeddhisme, Karin is zwanger
5. Joodse familie met baby zoontje
6. Humanistisch gezin met twee kinderen

Groepjes kinderen beschrijven in een korte gestructureerde tekst een familie (persoonsbeschrijving van familie). Samen bedenken ze eerst wat ze allemaal over een familie willen weten. De familienaam en het adres komen bovenaan het vel papier in goed leesbare letters.

Episode 3 – gebeurtenissen op het woonerf

Deze episode kan aangepast worden aan het seizoen en de eigen wensen. Hieronder enkele mogelijkheden:

- Sanne ziet de kinderen op het pleintje en is erg nieuwsgierig naar hun families. Ze stelt thuis voor om een open huis feestje te houden en alle burens uit te nodigen. Dat vinden haar ouders een goed idee. Wat zou een goede datum zijn? En wat zouden deze gezinnen op een feestje doen, eten, drinken? Samen met Malika gaat ze de huizen langs om dat te vragen. De groepjes zoeken voor 'hun familie' naar antwoorden op deze vragen.
- Sanne gaat op zondag naar de kerk en vraagt zich af hoe de andere gezinnen dat doen; wat geloven zij precies, wat is hun heilige boek enz. Sanne ontdekt dat de grote wereldgeloven van elkaar verschillen, maar ook zaken gemeenschappelijk hebben;

- we zitten in de koude donkere wintermaanden de avonden zijn lang. We verlangen naar licht. Elk huis in het hofje gaat zijn eigen feest vieren rondom het thema licht. Welke gebruiken, rituelen, tradities en verhalen komen langs?
- in het voorjaar begint al het nieuwe leven, kuikens, nestjes, bloembollen komen op. Elk huis viert zijn eigen ritueel met eigen verhaal rondom vruchtbaarheid en nieuw leven. Welke gebruiken, rituelen, tradities en verhalen komen langs?
- de baby van Karin en Joost wordt geboren; aanleiding om onderzoek te doen naar geboorterituelen en naamgeving in de verschillende gezinnen;
- Opa de Groot wordt ziek; aanleiding om uit te zoeken hoe in verschillende culturen wordt omgegaan met oude, zieke mensen;
- Sanne en de Surinaamse jongen worden verliefd op elkaar; wat vinden hun (en de andere) families daarvan? Aanleiding om uit te zoeken wat de kijk op relaties is;

Episode 4 – Passantenhof laat van zich horen

De Gemeente wil de Passantenhof renoveren en alle huizen afbreken, omdat zo'n multiculti buurtje toch alleen maar problemen geeft. De bewoners steken de koppen bij elkaar om dit te voorkomen en schrijven een ingezonden brief naar de krant. Daarin leggen ze uit waarom het goed wonen is in hun hofje. Ze nodigen iedereen uit om eens te komen kijken! Ook de ouders van de kinderen zijn van harte welkom. De kinderen presenteren alles wat ze gedaan hebben. Aan het eind vertelt de leerkracht dat de wethouder erg onder de indruk is en dat de Passantenhof mag blijven. Wel stelt hij voor om een nieuwe naam te bedenken: de bewoners zijn immers geen passanten meer!

3. Van Waterlandkerkje naar Rotterdam¹

Plot: anders is ook gewoon

Ontwerp: Ellen Reehorst i.s.m. met cursisten Middelburg 2010

1. Een bijzondere flat

Fleur is een leuk meisje dat ongeveer even oud is als de kinderen uit de klas. Ze woonde met haar familie (ouders, broers en zussen) in Waterlandkerkje, een klein dorpje in Zeeland. Het gezin van Fleur is christelijk.

De kinderen bedenken gezamenlijk van alles over Fleur. De leerkracht noteert dit op een flap.

- haar leeftijd
- haar achternaam
- haar familie
- haar uiterlijk, kleren, haar
- haar hobby's
- haar karakter
- hoe ze het vindt om te verhuizen

Fleur is met haar hele familie net verhuisd naar Rotterdam. Ze woont daar in een heel bijzondere flat. In de flat wonen mensen met allerlei verschillende culturen en religies. Het leuke is dat de bewoners de voorkant van hun flat (aan de galerij) zelf mogen schilderen. Alle bewoners van de galerij van Fleur hebben dat gedaan en laten daarmee iets van hun identiteit zien. De flat van Fleur is nog wit geschilderd, maar dat gaat gauw veranderen!

¹ *Vanzelfsprekend verhuist Fleur van een dorpje in de omgeving van de school naar een grote stad in de regio!*

De leerkracht wil graag weten hoe de galerij van de flat eruit zou kunnen zien.

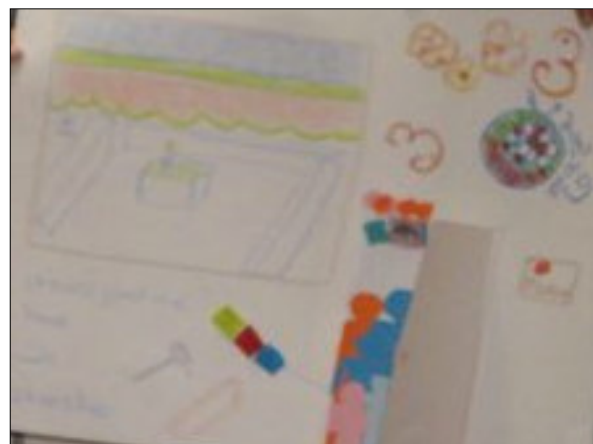
In groepjes maken de kinderen de voorkant van de flat van de volgende families:

- Islamitische familie met Turkse of Marokkaanse wortels
- Joodse familie
- Boeddhistische familie
- Hindoeïstische familie
- Humanistische familie
- De christelijke familie van Fleur

Ze gebruiken hiervoor een groot vel papier, waarop deur en raam al getekend zijn. De deur kan open, daar achter zien we straks de silhouetten van de families die in het huis wonen. Op het naambordje naast de deur staat dan hun naam. Door het raam zien we dingen, die passen bij deze familie. Op de muurschilderingen hebben de families symbolen en zaken geschilderd, die belangrijk zijn voor hun identiteit.

De kinderen gebruiken boeken (of kopieën uit boeken) om te zorgen dat de symbolen en muurschilderingen kloppen. Als ze informatie vinden die voor een andere groep van belang is, geven ze die aan elkaar.

Alle groepjes presenteren hun flat en vertellen de betekenis van de schilderijen (en alle kinderen uit een groepje vertellen daarbij iets).

Episode 2: open huis in het buurthuis

Fleur verbaast zich over de schilderijen van de burens. En de burens kijken met belangstelling naar de schilderijen op de flat van Fleur. Iedereen is nieuwsgierig.

- Wat zouden ze graag willen weten van elkaar?
- Wat zouden ze elkaar kunnen vragen om meer over elkaars identiteit te weten te komen?

De klas bedenkt samen een lange lijst met vragen.

De groepjes die een flat hebben gemaakt verdiepen zich aan de hand van deze vragen nog wat verder in de betreffende religie. Ze noteren de antwoorden die ze vinden.

Dan is er open dag in het buurthuis. Alle bewoners ontmoeten elkaar en stellen elkaar vragen.

Om beurten gaat een groepje kinderen, dat hoort bij een bepaalde flat, voor de klas zitten. Zij gaan namens de familie antwoord geven op de vragen van de anderen. Verdeel de tijd zo, dat elk groepje aan de beurt komt om vragen te beantwoorden.

Episode 3: excursie of expert in de klas

De klas gaat op bezoek naar een moskee, synagoge enz. Of: nodigt een expert uit in de klas. Of: speelt wie van de drie, bijvoorbeeld wie is de echte islamiet (en natuurlijk zijn de drie panelleden allemaal islamiet, maar verschillen ze toch in hun antwoorden).

Episode 4: presentatie

Fleur gaat op bezoek in haar oude klas in Waterlandkerkje en vertelt over het leven in haar nieuwe flat. De kinderen presenteren wat ze gemaakt en gedaan hebben aan de rest van de klas, een andere klas of hun ouders. Of, als dat lastig te organiseren is, ze schrijven namens Fleur een brief aan haar oude klas.

4. Joodse spijswetten

Plot: hoe houden mensen zulke ingewikkelde spijswetten al duizenden jaren vol?

Tijdens de cursus Verhalend Ontwerpen in Zeeland (mei 2010) werd de volgende verhaallijn ontworpen. Met weinig moeite is deze uit te werken tot een verhalend ontwerp.

Episode 1

Het Joodse gezin van Levi (jongetje) gaat verhuizen. Eerst moet de keuken verbouwd worden. Waarom zou dat zo belangrijk zijn? De leerkracht vertelt – zo nodig – over de Joodse spijswetten. De kinderen maken schetsen voor de nieuwe keuken(s).

Episode 2

Levi gaat met zijn nieuwe vriendje boodschappen aan het doen. Hij heeft een lijstje meegekregen van zijn moeder. De enige supermarkt in de buurt is de C1000. Het vriendje denkt dat ze gauw klaar zijn, maar Levi vindt niet wat hij zoekt. Waar zou Levi allemaal op moeten letten? Wat is dat, koosjer eten? Hoe herken je dat in de winkel?

Episode 3

De moeder van het vriendje komt Levi ophalen. Het ruikt in het huis van Levi heerlijk naar eten. Wat eten ze voor lekkers? Wat zijn echte Jiddische gerechten? De moeder van het vriendje ziet de twee keukens en heeft daar veel vragen over. Een van haar vragen is: hoe houd je dat vol, zulke ingewikkelde regels over het eten? En wat betekenen die regels dan voor je?

Episode 4

De moeder van Levi nodigt het vriendje en zijn moeder uit om te komen eten. De kinderen eten gezamenlijke enkele koosjere gerechten.

5. Poerimfeest

Plot: waarom doen de Joden zo raar bij het Poerimfeest?

Tijdens de cursus Verhalend Ontwerpen in Zeeland (mei 2010) werd de volgende verhaallijn ontworpen. Met weinig moeite is deze uit te werken tot een verhalend ontwerp.

Episode 1

De leerkracht vertelt over Jonah, die huilend loopt te zoeken. Hij is zijn ratel kwijt. Gelukkig helpt zijn vriend hem zoeken. Waarom zou het zo erg zijn dat hij zijn ratel kwijt is? De kinderen maken Jonah, zijn Joodse gezin, de sjoel, zijn vriendje.

Episode 2

Het vriendje heeft de volgende dag de ratel van Jonah gevonden. Hij brengt hem naar Jonah's huis. Jonah is niet thuis, maar zijn Oma wel. Die vertelt hem het verhaal van Esther en nodigt het vriendje en zijn familie uit om het Poerimfeest mee te vieren.

Episode 3

Het vriendje en zijn familie willen graag weten wat het Poerimfeest precies is. Wat gebeurt er dan, waarom wordt het zo uitbundig gevierd, welk verhaal zitten er achter? Een deel van de kinderen maakt de belangrijke personen uit het verhaal groot op behangpapier, een ander deel de episodes. Ze stellen hun vragen aan deze personen, die in spreekwolkjes antwoord geven (en ook deze antwoorden geven de kinderen natuurlijk zelf).

Episode 4

Afsluiting met een feestje, dat veel op het Poerimfeest lijkt. Iedereen komt verkleed, en er zijn lekkere hapjes!

Levensthema's

6. Afscheid van Opa
7. Feest op de Passantenhof
8. Nieuw leven op het hofje
9. Onderdrukking en bevrijding

6. Afscheid van Opa

Plot: afscheid, dood en herinneringen een plaats geven in je leven

Ontwerp: Ellen Reehorst in samenwerking met cursisten Zwolle.

Toelichting: doordenkend op het ontwerp 'Passantenhof 7' ontstond deze korte variant.

Episode 1 – Sanne en haar Opa

Sanne en Opa zijn gek met elkaar. Sanne logeert graag bij haar Opa. De kinderen maken Sanne, Opa, zijn huis, zijn kamer, zijn uitzicht.

Episode 2 – Opa is dood

Sanne krijgt in de kerstvakantie een treurig bericht: haar Opa is in zijn slaap overleden. Hoe zou Sanne zich voelen? Wat zou ze zich allemaal afvragen? Wat zou er nu allemaal moeten gebeuren? Wat voor rituelen zijn er eigenlijk rond de dood? Hoe zou je op een goede manier afscheid kunnen nemen van iemand die dood is gegaan? Wat zou Sanne kunnen doen om zich weer wat beter te gaan voelen?

Episode 3 – Pasen, nieuw leven

Het is voorjaar. De natuur komt weer tot leven. Sanne denkt nog vaak aan Opa, maar dat vindt ze niet vervelend. Hij is er niet meer, maar ook weer wel: hij zit voor altijd in haar hart. Ze herinnert zich zoveel mooie momenten met Opa. Daarover wil ze iets maken, zodat ze het goed kan onthouden. Ze denkt na over een geschikte vorm. Een gedicht? Een verhaal? Een tekening? De kinderen denken na over goede herinneringen, die ze aan iemand uit hun eigen omgeving hebben en geven die herinneringen een zelfgekozen vorm. Ze vertellen elkaar over hun goede herinnering.

Episode 4 - presentatie

Presentatie aan andere klas of ouders, bijvoorbeeld in de vorm van een tentoonstelling met toelichting van de kinderen.

7. Feest op de Passantenhof

Plot: samen vieren, verbindt

Ontwerp: Ellen Reehorst in samenwerking met cursisten Zwolle 2010

Toelichting: doordenkend op het ontwerp 'Passantenhof 7' ontstond deze korte variant.

Episode 1 – Sanne is verhuisd

Sanne is een meisje van dezelfde leeftijd als de kinderen uit de klas. Ze heeft haar hele jeugd op het platteland gewoond, in een klein dorp met alleen witte mensen. Net als de meeste mensen in haar oude dorp is Sanne's familie christelijk (of protestant of ...). Nu is ze verhuisd naar een wijk in (kies zelf uit: Amsterdam, Rotterdam, Almere enz.). Ze woont met haar ouders en eventuele broers/zussen/huisdieren in een huis op een woonerfje. Haar nieuwe adres is Passantenhof 7. Ze kent er nog niemand behalve Malika, haar buurmeisje. De kinderen maken Sanne, haar familie, haar nieuwe kamer, de plattegrond van het woonerf, Malika.

Episode 2 – de burens van Sanne

De andere huizen op het woonerf zijn als volgt bewoond:

7. Turkse familie (Islamitisch) met drie kinderen waaronder Malika
8. Surinaamse familie (Hindoestaans) met twee kinderen
9. Opa de Groot, woont al zijn hele leven in de buurt, vindt levensovertuiging privé, niets over bekend
10. Karin & Joost, wonen net samen, mediteren veel, grote interesse in boeddhisme, Karin is zwanger
11. Joodse familie
12. Humanistisch gezin met twee kinderen

Groepjes kinderen beschrijven in een korte gestructureerde tekst een familie (persoonsbeschrijving van familie) Samen bedenken ze eerst wat ze allemaal over een familie willen weten. Familienaam en adres komt bovenaan het vel papier in goed leesbare letters.

Episode 3 – een mooi feest

De gezinnen hebben onderling weinig contact. Sanne ziet de kinderen op het pleintje en is erg nieuwsgierig naar hun families. Hoe zouden de gezinnen meer contact kunnen krijgen? Zou een feest een goed idee kunnen zijn? Hoe kijken we tegen feesten / vieren aan als middel om mensen te verbinden? Sanne en Malika gaan de deuren langs om dat te vragen. Iedereen vindt het een leuk idee!

Alle bewoners zijn hard bezig met de organisatie van het feest. Ze maken lekkere hapjes (welke?) en verzorgen een onderdeel van het programma (wat?). En dan is het zover: een spetterend feest, waar de burens elkaar goed leren kennen.

Natuurlijk eindigt dit verhaal met een echt feest!

8. Nieuw leven op het hofje

Plot: geboorterituelen verschillen

Ontwerp: Ellen Reehorst in samenwerking met cursisten Zwolle.

Toelichting: doordenkend op het ontwerp 'Passantenhof 7' ontstond deze korte variant.

Episode 1 – Sanne en haar burens

In het hofje wonen de volgende families:

- Christelijk gezin van Sanne
- Turkse familie, moeder is hoogzwanger
- Joodse familie, moeder is ook hoogzwanger

De kinderen maken de plattegrond van het hofje, de families en hun huizen.

Episode 2 – baby Sanne

Sanne is erg benieuwd naar de baby's die geboren gaan worden. Zelf zou ze ook best een baby broertje of zusje willen, maar dat zal wel niet meer gebeuren. Hoe was ze eigenlijk zelf als baby? En hoe ging dat eigenlijk toen ze geboren was? Was er toen ook feest? Ze vraagt haar moeder naar de tijd rond haar eigen geboorte en de feesten en rituelen daarom heen. De kinderen vragen thuis naar hun eigen geboorte en de rituelen daarom heen en nemen een eigen babyfoto mee naar school. Het is leuk om daar een raadspel mee te doen: wie was ooit deze lieve baby?

Episode 3 – twee baby's!

In de Turkse familie wordt een baby geboren. Het is een meisje/ jongetje (naar keuze!). En een dag later wordt ook in de Joodse familie een kindje geboren. Sanne wil natuurlijk op bezoek en gaat op zoek naar leuke kraamcadeautjes. Ze is benieuwd naar de manier waarop deze gezinnen de komst van de baby vieren. De kinderen zoeken uit in boeken, hoe deze twee gezinnen vanuit hun geloof en cultuur omgaan met rituelen rond geboorte.

Episode 4 - presentatie

Presentatie aan andere klas of ouders.

9. Onderdrukking en bevrijding

Plot: onderdrukking en bevrijding, vroeger en nu

Ontwerp: Jan Sevink

Episode 1: De oude journalist

Een oude journalist loopt nog rond met vragen over de bevrijding van ons land aan het eind van de 2^e wereldoorlog. Hij wil aan de mensen duidelijk maken dat onderdrukking en bevrijding duidelijk met elkaar te maken hebben. Hij denkt dan ook regelmatig aan wat de mensen van het volk Israel in Egypte hebben doorstaan en dat ook deze mensen zich letterlijk bevrijd voelden van het bewind van de Farao. Nu wordt de journalist daar weer aan herinnerd door de religieuze onderdrukking van de Tibetanen door de Chinezen. Hij gaat op zoek naar mensen die hem meer kunnen vertellen over onderdrukking en bevrijding.

In groepjes maken de leerlingen de journalist, enkele belangrijke gebeurtenissen uit zijn leven en de advertenties. Ze presenteren het resultaat aan elkaar.

Episode 2: Reacties op de advertenties

Er hebben een aantal interessante mensen gereageerd:

- een onderduiker uit de tweede Wereldoorlog
- een monnik van de Dalai Lama
- een verzetstrijder uit de tweede Wereldoorlog
- een historicus die zich verdiept heeft in de bevrijding van de Israëlieten uit Egypte
- een NSB'er uit de tweede Wereldoorlog.

Er hebben verrassend veel verschillende mensen gereageerd. De journalist bereidt zich natuurlijk goed voor op het gesprek door zich in te leven in deze mensen. Hij is oprecht geïnteresseerd in hun ervaringen en neemt zich voor de gesprekken respectvol te voeren en heel goed te luisteren, zonder vooroordelen. Daarom zoekt hij zoveel mogelijk informatie op. De kinderen maken persoonsbeschrijvingen van deze vijf mensen, zodat ze namens hen een interview kunnen geven.

Episode 3: De interviews

Het tijdstip van de interviews nadert. De journalist bedenkt wat hij zal gaan vragen.

De leerlingen bedenken de vragen van de journalist en interviewen elkaar.

Groep 1 interviewt groep 2.

Groep 2 interviewt groep 3.

Enzovoort.

De geïnterviewden zitten naast elkaar. Ze antwoorden om beurten namens de persoon waarin ze zich hebben ingeleefd. De interviewers zitten er tegenover. Ze bedenken zelf hoe ze het interview gaan afnemen.

Episode 4: De krant over onderdrukking en bevrijding

De oude journalist gaat de interviews uitwerken in vijf artikelen. Hij besteedt er veel aandacht aan, want hij vindt het belangrijke en interessante artikelen. De groepjes werken een artikel uit en illustreren het. Natuurlijk mogen de geïnterviewden het artikel over henzelf eerst lezen. Als er iets niet klopt, kan de journalist het nog veranderen.

Episode 5: presentatie van de artikelen

De journalist, de advertenties en alle artikelen worden gepresenteerd aan de ouders. Elke leerling krijgt een krant mee naar huis.

Moderne gelijkenissen rond levensthema's

10. Barmhartigheid

11. Jaloezie

12. Samuel op school

13. Talenten

10. Barmhartigheid

Plot: omzien naar een ander

Tijdens de cursus Verhalend Ontwerpen in Zeeland (mei 2010) werd de volgende verhaallijn ontworpen. Met weinig moeite is deze uit te werken tot een verhalend ontwerp.

Episode 1

Een kleinzoon logeert bij zijn Opa. Opa woont in een mooi oud huis; op de voorgevel zitten kunstwerken / gevelstenen. De leerkracht laat van deze kunstwerken / gevelstenen foto's zien. Het zijn de zeven werken van Barmhartigheid, maar dat weten de kinderen nog niet en het wordt ook nog niet verteld. De kinderen maken kleinzoon, Opa en het huis van Opa.

Episode 2

Opa heeft wat werk te doen. Daarom gaat de kleinzoon even buiten spelen. Er is alleen niemand om mee te spelen. Wat verveeld zit hij aan de overkant van de straat en kijkt naar het huis van Opa. Wat een rare gevelstenen. Er staan allemaal mensen op die iets doen. Wat gebeurt daar eigenlijk? Als Opa klaar is met zijn werk vraagt de kleinzoon ernaar. Opa vertelt dat het de zeven werken van Barmhartigheid zijn.

Wat is dat eigenlijk, barmhartigheid? Hoe doe je dat eigenlijk, barmhartig zijn?

Wat zouden wij zeven belangrijke werken van barmhartigheid vinden?

De kleinzoon wil meer over de gevelstenen weten. De kinderen zoeken in zeven groepjes het verhaal bij een van de gevelstenen op. De leerkracht heeft van elke gevelsteen een foto, en bijbehorende documentatie. De kinderen vertellen over hun bevindingen aan de klas.

Episode 3

Een aantal jaar later. Kleinzoon is inmiddels volwassen. Opa woont sinds kort in een verpleeghuis. Hij vindt het daar maar eenzaam. Wordt hij wel goed verzorgd? Kleinzoon gaat op bezoek. Hij denkt opeens aan de zeven werken van barmhartigheid. Hoeveel barmhartigheid ondervindt Opa in het verpleeghuis? Wat zou hij zelf aan barmhartigs voor Opa kunnen doen? Wat betekent barmhartigheid in zijn eigen leven? En in dat van ons?

11. Jaloezie

Plot: hoe kun je tevreden zijn met je hebt en wie je bent?

Tijdens de cursus Verhalend Ontwerpen in Zeeland (mei 2010) werd de volgende verhaallijn ontworpen. Met weinig moeite is deze uit te werken tot een verhalend ontwerp.

Episode 1

Er was eens een leuk, gewoon gezin van vader, moeder en drie kinderen. De kinderen maken dit gezin.

Episode 2

Het middelste kind is vaak jaloers. Hij/zij heeft het gevoel dat de oudste veel meer mag en dat de jongste wordt voorgetrokken. De kinderen maken een woordspin over jaloezie: hoe komt het, waar zou je jaloers over kunnen zijn, hoe voelt het? Het middelste kind wil graag minder jaloers worden. Wat zou een goed medicijn kunnen zijn tegen jaloezie? De kinderen maken een klein receptenboekje tegen jaloezie.

Episode 3

Niet alleen dit kind is jaloers. Jaloezie is niets nieuws. De leerkracht vertelt een toepasselijk Bijbelverhaal, in dit geval het verhaal van Jozef. Wat heeft dit verhaal ons nu te zeggen?

Episode 4

De kinderen presenteren alles aan hun klasgenoten.

12. Samuel op school

Plot: werken aan een beter groepsklimaat

Ontwerp: Liesbeth Winters - Jonas

Episode 1: Posters in elke groep

Ik liet de klas een foto zien (gedownload van internet een gewone jongen)

Ik vertelde de klas dat deze jongen in groep 8 zat op een basisschool. Deze jongen maakte zich zorgen over het klimaat op school en in de klas. Er was veel ruzie en daar wilde hij iets aan doen. Omdat het vredesweek was, nam hij een poster mee voor iedere klas op school. Hij vroeg of deze een plaatsje in de klas kon krijgen.

De school bestaat net als deze school uit drie groepen.

- Hoe zouden deze groepen eruit zien?
- Waar zou de poster hangen?
- Welke kinderen zitten in de groep?
- Wie is de jongen van de posters?

De klas is in drieën verdeeld (ik heb in deze groep maar 9 kinderen).

Iedere groep tekende een groep van de nieuw bedachte basisschool.

De jongen van de poster kreeg de naam Simon en de basisschool de naam Keerkring.

Kinderen hebben de klassen van de Keerkring aan elkaar gepresenteerd.

Episode 2: Een betere sfeer

Simon maakt zich zorgen over de sfeer en het groepsklimaat in de klas.

Nu hangt er een poster met een oproep tot vrede maar het helpt niet.

In een kringgesprek uit Simon zijn zorg.

De kinderen in de klas besluiten dat er goede regels moeten komen.

- Wat zijn goede regels voor een veilig klassenklimaat?
- Wat zijn goede regels voor een goed schoolklimaat?
- Op welke manier kun je die noteren zodat alle kinderen van de Keerkring ze begrijpen?

De kinderen hebben in groepjes regels bedacht voor iedere klas en ze genoteerd in picto-taal

De kinderen hebben in een kringgesprek pleinregels bedacht en ook die genoteerd in picto's.

Episode 3: Samuel in de klas

Op de Keerkring zijn regels, het lijkt een stuk veiliger en vriendelijker op school. Toch komt het regelmatig voor dat er problemen ontstaan die niet zomaar oplosbaar zijn. Eigenlijk heeft de klas dan behoefte aan een soort Samuel-figuur.

In I Sam.7: 15 staat: Tot het einde van zijn leven bleef Samuel rechter over Israel. Hij maakte jaarlijks een rondreis langs Betel, Gilgal, en Mispa en gaf daar zijn richtlijnen aan het volk. Dan keerde hij weer terug naar Rama, van waaruit hij Israel bestuurde en waar hij een altaar had gebouwd voor de Heer.

Stel dat Samuel op de Keerkring te gast zou zijn tijdens zijn rondreis.

- Wat zou hij voor richtlijnen geven bij de volgende dilemma's?

Bij het vervolg maak ik gebruik van bibliodrama.

Alle kinderen zitten in de kring, er staat één lege stoel. Op die stoel zit Samuel. Ik lees het dilemma voor, er volgt stilte. Zodra een kind een antwoord weet mag die plaats nemen op de stoel van Samuel en als Samuel een antwoord geven. Daarna gaat het kind weer terug naar zijn/haar eigen plaats.

Er volgt stilte. Wanneer er een ander kind ook antwoord wil geven op hetzelfde dilemma mag deze ook plaatsnemen op de stoel van Samuel. Zo kunnen er meerdere verschillende antwoorden worden gegeven, waar kinderen over nadenken. Tenslotte wordt Samuel bedankt voor zijn bezoek aan de klas.

Slot van het verhaal:

De kinderen van de Keerkring spreken af dat er iedere week een Samuel-uur zal zijn in de klas, zodat problemen besproken kunnen worden. Dat kan natuurlijk ook op de Regenboog!

13. Talenten

Plot: gebruik je talenten!

Ontwerp: Liesbeth Winters - Jonas

Onderstaande tekst is geschreven als artikel voor Praxis bulletin.

Sinds ik godsdienstige vorming verzorg op basisschool de Regenboog ben ik geïnteresseerd in verhalend ontwerpen. Natuurlijk, ik had wel eens verschillende artikelen gelezen in Praxis, maar me er nog nooit aan gewaagd. Op deze school kreeg ik de kans. Hier werkten ze al enige jaren met verhalend ontwerpen. Zou het dan ook niet mogelijk zijn om de methode toe te passen binnen godsdienstige vorming? Een cursus verhalend ontwerpen gaf me de juiste begeleiding en ik ging aan de slag.

Een negatieve tuinman

Na de vakantie kom ik terug op school en zet nonchalant een klein doosje met kaartjes midden op tafel. Een beetje nieuwsgierig gaan er al enkele kinderhanden naar toe, wat zit er in dat doosje? O, vertel ik zo neutraal mogelijk, ik heb tijdens de vakantie mijn kast opgeruimd en kwam het doosje tegen met kwaliteitskaartjes, misschien kunnen we er iets mee? Twee handen maken het doosje open en pakken de kaartjes: 'Vrolijk, behulpzaam, creatief, nieuwsgierig...'. Enkele woorden van de kwaliteitskaartjes worden hardop voor gelezen. Dan volgt een opdracht: "Kunnen jullie binnen drie minuten, drie kaartjes voor jezelf uit deze hoeveelheid zoeken? Binnen een seconde zijn de kinderen aan de slag. Kwaliteiten vliegen over en weer, wie zelf nog twijfelt aan een bepaalde kwaliteit wordt gesteund door klasgenoten. Het is verrassend om te zien hoe goed kinderen naar zichzelf kunnen kijken en bepaalde kwaliteiten aan zichzelf toekennen.

Dan start mijn verhaal van de tuinman. "Dit zou de tuinman van mijn burens eens moeten zien, die man is behoorlijk negatief over kinderen. Hij beweert dat kinderen zich niet ontwikkelen, ze hangen maar wat voor de televisie en zappen daarna naar het beeldscherm van de computer. ..." Vragend kijk ik de kring rond en peil de eerste verontwaardigde reacties: "Die man moet op andere gedachten worden gebracht." "Oké", geven de kinderen toe, "We kijken best veel tv of spelen met de computer, maar daarnaast sporten we en doen nog veel meer andere dingen. We kunnen veel!"

Ik vertel dat ik best benieuwd ben naar wat kinderen over zichzelf kunnen schrijven wanneer we een groepsboek maken voor deze tuinman. Ieder kind maakt een bladzijde van het groepsboek. Ze stellen zichzelf voor, vertellen iets over hun eigen hobby's, ontwikkelingen en kwaliteiten. Tenslotte tekenen ze een eigen pasfoto. Omdat GVO-lessen maar 45 minuten duren, gaan we een week later verder, het wordt een interessant boek. Tijdens de presentatie hoor ik verrassend nieuwe dingen van deze kinderen. Een heerlijke manier om als vakleerkracht uitbreider kennis te maken met je klas.

Het geheimzinnige kistje

De tuinman is onder de indruk van het boek en de kwaliteiten van de kinderen. Deze kinderen beweren dat ze slim, creatief of nieuwsgierig zijn; hij wil dat graag testen. De tuinman heeft mij een kistje meegegeven dat hij ooit eens opgegraven heeft in een oude, verwilderde tuin. Een schat in de grond, maar de inhoud heeft hij niet kunnen doorgronden. Hij vraagt zich af of de kinderen kunnen onderzoeken wat de betekenis is?

Het kistje wordt bijna uit mijn handen gegrist. Wie schreef toch in het groepsboek dat hij de kwaliteit 'nieuwsgierigheid' bezat? De kinderen bekijken de inhoud zorgvuldig. Een verscheurde bladzijde, enkele papiertjes met rare tekens en een munt. In groepjes onderzoeken ze elk een deel van de inhoud. De eerste groep ontdekt al snel dat de bladzijde uit een bijbel is gescheurd. Ze gaan op zoek naar het hele verhaal en gebruiken daarvoor verschillende Bijbels. De papiertjes met wonderlijke tekens vergelijken ze met het Romeinse, het Griekse, het Russische alfabet... het blijkt uiteindelijk hebreuws te zijn. Een geschreven taal zonder klinkers en dan ook nog met de leesrichting van rechts naar links. Vince ontdekt de betekenis van het eerste woord: 'talent'. Het tweede woord 'geld' en het derde woord 'Jezus' volgen na enig speurwerk. Inmiddels heeft de derde groep de munt onderzocht. Het blijkt een munt uit de Romeinse tijd, de tijd dat Jezus leefde.

Dan trekt Marieke de conclusie dat de woorden geld, talent en Jezus te maken hebben met de tekst van de gescheurde bladzijde uit de bijbel. Samen lezen we het verhaal. Een koopman gaat op reis en geeft zijn dienaren talenten om mee te handelen, ieder naar wat hij aankan... Er wordt flink gediscussieerd over de betekenis van het verhaal. Talenten krijg je en je kunt zelf kiezen of je er iets mee doet. Ook ontstaan hele theorieën waarom het kistje met deze inhoud in de tuin is verstopt. De eindconclusie van de groep is eensluidend: het is waarschijnlijk in de Tweede Wereldoorlog begraven omdat Joodse mensen vele kostbaarheden op die manier bewaarden en ja, Jezus was tenslotte een Joodse man. Ik ben trots op de kinderen, ze hebben immers de betekenis van de inhoud van het geheimzinnige kistje ontdekt! Die tuinman zal opkijken van het talent van deze kinderen.

Wat is jouw talent?

De week daarop vertel ik de kinderen over de bewonderende blikken van de tuinman. Hij is blij met de ontdekkingen en nu toch wel erg nieuwsgierig naar andere talenten van de kinderen. Hij heeft zijn mening herzien: kinderen kunnen veel meer dan voor de televisie hangen!

We maken een fotoreportage waarop ieder laat zien waar hij of zij goed in is. De kinderen dansen, voetballen, tekenen, halen acrobatische toeren uit en ik leg alles vast met de digitale camera. Tussendoor interviewen de kinderen elkaar. Hoe ontwikkel je talent? Ben je van plan om er later nog iets mee te doen? Hoe heb je ontdekt dat je hier een talent voor had? Er ontstaan leuke gesprekjes. De foto's neem ik mee voor de tuinman.

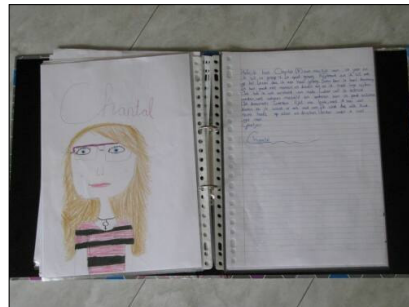
Een bedankbrief

De tuinman is enthousiast over de foto's. Hij bedankt de kinderen hartelijk door ze een korte brief te schrijven. Hij zal de foto's in het kistje bewaren en af en toe kijken naar talenten van kinderen.

‘Talenten’, zegt Chantal: ‘we hebben allemaal wel iets gekregen en dan moet je er ook iets mee doen. Anders is het eigenlijk zonde en lijkt je net op die ene man met dat ene geldstuk die het in de grond verstopte. Zonde toch!’

Tot slot

Niet alleen kinderen zijn enthousiast, ik zelf ook. Verhalend ontwerpen is ook binnen godsdienstige vorming goed te gebruiken! Alles wat je doet is functioneel, kinderen hebben maar een klein zetje nodig om zelf aan de slag te gaan. Ik vind het belangrijk om tijdens godsdienstige vorming niet alleen kennis over te dragen, maar ook iets van de inhoud van een bijbels verhaal laten beleven. Wat doet een dergelijk verhaal met jou? Nu, hier, in 2010? In een verhalend ontwerp kun je dit goed aan de orde laten komen door de juiste sleutelvragen te stellen. En ik had eerlijk gezegd, de kinderen nog nooit zo fanatiek in een bijbel zien lezen!

Bijbelkennis en Bijbelverhalen

- 14. Beschermheiligen en schutspatronen
- 15. De Verhalenbus
- 16. Het Bijbels Openluchtmuseum
- 17. Discipelen van rabbi Jezus
- 18. Leerlingen van Jezus
- 19. Meester Thomas (bewerking)
- 20. Het verhaal van Mozes
- 21. Scheppingsverhaal in beeld
- 22. Water - hoe Aq een heilige werd

14. Beschermheiligen en schutspatronen

Plot: wat zijn heiligen en schutspatronen en welke betekenis hebben die voor mensen, vroeger en nu?

Ontwerp: Jokelien van Kampen

Episode 1 Verrassing in een oud boek

Op de verjaardag van een vriendin trof ik een kennis van haar, een antiquair. Zij vertelde dat ze twee heiligenprenten had aangekocht, van Catharina en van Christoffel. Ze zaten bij de antieke spullen van een oude mevrouw, die naar het verzorgingshuis ging, midden in een oud boek. De antiquair weet er eigenlijk niet veel van af, van heiligen. Dat kan ze natuurlijk niet laten merken aan haar klanten.

Wat zou er zo bijzonder zijn aan deze heiligen? Wat zou de antiquair graag willen weten over deze heiligen? De leerlingen zoeken in twee groepen informatie over deze beide heiligen. Groep 8 over Catharina (want deze kinderen gaan volgend jaar in Doetinchem op school, en Catharina is beschermheilige van deze stad); groep 6/7 over Christoffel. Ze maken een poster over deze beide heiligen. Gezamenlijk bedenken ze eerst wat er op deze poster komt te staan.

Episode 2 De verzamelaar

De antiquair heeft bezoek gekregen van een verzamelaar. Die kocht meteen de beide heiligenprenten, en vroeg of de antiquair aan meer prenten van heiligen kon komen. Die zou hij graag willen kopen. Afbeeldingen van schutspatronen zijn ook goed. De antiquair is natuurlijk erg geïnteresseerd. Wat voor heiligen zouden er nog meer zijn? En wat zijn eigenlijk schutspatronen?

De verzamelaar liet een lange lijst achter van heiligen en schutspatronen, met kruisjes erbij van de heiligen en schutspatronen waarin hij geïnteresseerd is. De leerlingen zoeken in groepjes informatie bij de aangekruiste heiligen en schutspatronen. Ze maken hiervan elk een blad voor een klein boekje. Eerst spreken ze gezamenlijk af wat er op elk blad komt.

Episode 3 Toeval of niet?

De antiquair heeft, een beetje voor de grap, een sleutelhanger van Christoffel aan de autospiegel gehangen. Toen ze over de snelweg reed en wilde inhalen, zag ze die opeens hangen. Ze was even afgeleid en wachtte daarom nog even met inhalen. Gelukkig maar, want er reed een spookrijder op de andere weghelft. Dat was schrikken. Wat een geluk dat ze niet had ingehaald. Wat denken jullie, toeval of niet? Hoe denken mensen eigenlijk over heiligen en schutspatronen? Wat voor betekenis zouden die gehad kunnen hebben voor mensen vroeger? En nu? Hoe zouden we daarachter kunnen komen? En wat denken we hier zelf over? Elke leerling schrijft hierover een kort stukje achterin het boekje.

Episode 4 Een eigen beschermheilige

Waarbij zou jij wel een beetje steun of bescherming kunnen gebruiken? Welke veranderingen of gebeurtenissen staan je de komende tijd te wachten? Welke heilige of schutspatroon zou je daarbij steun of bescherming kunnen bieden? Of zou je liever een dier of ander symbool als bescherming kiezen?

De leerlingen tekenen een eigen beschermheilige of beschermend symbool op krimpfolie. Hiervan worden sleutelhangers gemaakt. Elke leerling krijgt een kopie van het heiligenboekje mee naar huis. Of: het heiligenboekje blijft in de klas, ter inzage.

15. De Verhalenbus

Doel: interesse in en kennis van (Bijbel)verhalen vergroten

Ontwerp: Ellen Reehorst in samenwerking met cursisten Zwolle 2010

Episode 1: een bijzondere bus

Stel je voor: er komt een bus voorrijden waaraan je direct ziet dat het een bijzondere bus is. De buitenkant is kleurig geschilderd. En bovenop het dak liggen allerlei verschillende verhalenkoffers, stevig vastgemaakt. Het is een verhalenbus, bijvoorbeeld een Bijbelbus. In deze bus kun je van alles te weten komen over de verhalen uit de bijbel, op bijzondere manieren. Hoe zou de buitenkant van de bus eruit zien? En de plattegrond? Welke twee mensen zouden vandaag met de bus op pad zijn, en hoe zouden ze dat vinden? Wat zou er in een van de verhalenkoffers kunnen zitten? In groepjes werken de kinderen dit uit.

Episode 2: folders over de bus

De medewerkers van de bus willen natuurlijk graag dat er veel kinderen en ouders naar hun bus komen. Ze merken dat veel mensen niet goed snappen wat er te beleven valt in de bus. Daarom maken ze mooie folders, waarin je precies kunt lezen voor wie de bus bedoeld is en wat je er kunt doen. De leerlingen maken deze folders, uiteraard nadat ze de opzet ervan gezamenlijk goed hebben doordacht.

Episode 3: nieuwe verhalenkoffers

De bus heeft een ongeluk gehad. Gelukkig is er niemand gewond geraakt. Maar toch is het erg naar: alle verhalenkoffers zijn van het dak in het water naast de snelweg gevallen. Die zijn nu onbruikbaar. De medewerkers hebben dringend nieuwe verhalenkoffers nodig. Van welke verhalen zouden ze koffers willen hebben? En wat zouden we in deze koffers kunnen stoppen? Groepjes kinderen maken elk een verhalenkoffer en presenteren deze aan elkaar.

- in elke koffer zitten voorwerpen rond het verhaal en een samenvatting van het verhaal
- de kinderen vullen in tweetallen (fictief of echt) een koffer(je)
- natuurlijk lezen ze eerst 'hun' verhaal
- natuurlijk vertellen met hulp van hun koffer hun verhaal aan de klas

Episode 4: gasten in de bus

Er komen gasten in de bus die niet veel ophebben met historie. Al die oude verhalen, wat heb je eraan in je leven van nu? Dat levert interessante gesprekken op! De kinderen doordenken de betekenis van de verhalen voor hun leven van nu en vullen de koffer aan met voorwerpen of verhalen die daarnaar verwijzen.

Episode 5: presentatie

De kinderen vertellen over de bus aan hun ouders of aan een andere klas en maken voor hen de verhalenkoffers open.

Varianten of aanvullingen:

1. In de bus kunnen ook andere dan Bijbelverhalen centraal staan (sprookjes, mythen en sagen, historische verhalen enz.)
2. De medewerkers willen in de bus naast de verhalenkoffers ook graag enkele spelen rond verhalen. Wat voor verhalen lijken ons geschikt en interessant voor een spel? Wat voor spelen zouden we hiervan kunnen maken? Groepjes kinderen werken een verhaal uit tot een spel; de rest van de kinderen testen het uit.

16. Bijbels Openluchtmuseum

Plot: de Bijbel en belangrijke Bijbelfiguren tot leven brengen

Ontwerp: idee Anita van den Brink, uitwerking Ellen Reehorst

Episode 1: een bijzonder openluchtmuseum

Stel je voor: er komt een open luchtmuseum waarin je rond kunt lopen in de Bijbelverhalen!

- Hoe zou zo'n museum eruit kunnen zien?
- Wat zou je daar kunnen zien?
- Welke landschappen zouden er in elk geval te zien zijn? Denk aan woestijn, stad, water, landbouwgrond.
- Hoe zou de plattegrond eruit kunnen zien?

De kinderen maken samen een maquette, waarbij groepjes elk een landschap uitwerken. Daarvoor zijn goede afspraken nodig over schaal en kleurgebruik. Huisjes, bomen enz. kunnen ze zelf maken (met hulp van boeken) of van internet downloaden.

Episode 2: het museum komt tot leven

De bezoekers vinden het vast leuk om in het museum ook de mensen uit de Bijbelverhalen tegen te komen. Daarom gaan we acteurs inschakelen, om die mensen te spelen. Natuurlijk moeten die goed geïnformeerd worden!

- Welke Bijbelfiguren lijken ons interessant genoeg?
- Wat zouden de acteurs over deze mensen willen weten om ze goed te kunnen spelen?
- Hoe komen we aan meer informatie over deze mensen?

Natuurlijk proberen de kinderen zelf even uit, hoe het is om deze personen te spelen!

Episode 3: laat de bezoekers maar komen!

Het museum is klaar en de acteurs kennen hun personage. Laat de bezoekers maar komen! Dus is het tijd om publiciteit te maken voor ons museum. De kinderen maken folders of posters om mensen enthousiast te maken.

Episode 4: op bezoek bij de concurrent

Een bezoek aan Museumpark Oriëntalis bij Nijmegen is nu natuurlijk heel interessant!

Episode 5: de feestelijke opening

De kinderen nodigen hun ouders en andere klassen uit om op bezoek te komen in hun museum. Ze presenteren hun werk en laten de bezoekers kennismaken met de levende Bijbelfiguren.

www.museumparkorientalis.nl

17. Discipelen van Rabbi Jezus

Plot: de elf discipelen leren kennen: wat maakten ze mee, wat was hun relatie met Jezus?

Ontwerp: Bep Verweij - Kasbergen

Episode 1: De haven en de havenmeester

De leerkracht opent met een verhaal:

‘Ik heb afgelopen week een leuk artikeltje in onze streekkrant gelezen over een mooie boot. Hebben jullie dat ook gelezen en gezien?’ (artikeltje laten zien)

‘Vandaag gaan we ook kijken naar een boot in Israël en we kijken nog meer naar de opvarenden. Het is een vissersboot. Er varen 11 mannen mee aan boord. Het is erg vroeg in de morgen. De zon komt net op als het de haven invaart. Er ligt een nevel op het water. Het ziet ernaar uit dat het opnieuw een warme dag zal worden. Maar kijk eens, nu de boot dichterbij komt, zie je dat die mannen niet zo heel erg blij kijken. Ze staren stil voor zich uit. Wat zou er met ze aan de hand zijn? Wie zijn die mannen? Het zijn de vaste vrienden van Rabbi Jezus.

De visnetten zijn opgehaald en de boot wordt in de haven aan het meer van Tiberias netjes afgemeerd. Er springen een paar mannen op de aanlegsteiger om de boot vast te maken. Je ziet wel dat ze dat vaker gedaan hebben. Het zijn waarschijnlijk ervaren vissers.

Vanuit een klein huisje bij de haven zie ik een man staan met zijn handen boven zijn ogen turend over de haven. Zijn huisje ligt wat hoger dan de haven, op een heuveltje. Je ziet wel dat hij de omgeving van de haven nauwkeurig in de gaten houdt. Het is de havenmeester. Deze man regelt van alles en nog wat in deze haven. Er moet havengeld geïnd worden en persoonsgegevens ingenomen worden enz. enz.

Kijk hij stapt op de boot die zojuist binnenvaart af. Hij bedenkt bij zichzelf: Hoe moet ik toch al die al die verschillende opvarenden van die boten die in zijn haven aanleggen onthouden? Vroeger lukte dat altijd wel, maar hij merkt dat hij ook een dagje ouder wordt en niet alles meer zo goed kan onthouden. Daarom heeft hij een havengastenboek gemaakt.’

De leerlingen ontwerpen de havenmeester en zijn huisje. Boeken helpen hen hierbij.

- Hoe zou deze havenmeester eruit zien? Welke naam geven we hem?
- Hoe zou zijn kleine huisje eruit zien?
- Hoe zou de voorkant van zijn havengastenboek eruit zien?

Episode 2: De discipelen komen in het gastenboek

De havenmeester zet ook de discipelen in zijn havengastenboek.

- Wat zou er in zo’n havengastenboek moeten komen te staan? Welke gegevens? (Naam, bijnaam, woonplaats, leeftijd, broers/zussen, karakter, relatie met Jezus, tekening enz.)

De havenmeester heeft al wel gemerkt dat die vrienden van Rabbi Jezus heel verschillend van karakter zijn. Hij wilt zeker geen knokpartijtje in zijn haven. Dat zou geen goede reclame zijn.

- Welke karaktereigenschappen kunnen mensen allemaal hebben?
- Hoe zouden wij voor de havenmeester te weten kunnen komen wie die vaste vrienden van Rabbi Jezus zijn? Welk karakter ze hebben en waarom ze nu zo verdrietig zijn?

De leerlingen maken van elke discipel een bladzijde in het havengastenboek. Ze zoeken de gegevens over de discipelen op in boeken en op internet.

Cliffhanger: Misschien kunnen we onze havenmeester met zijn huisje en zijn havengastenboek wel aan andere leerlingen op school presenteren? Of foto's op de website van de school plaatsen?

Episode 3: Presentatie

De havenmeester met zijn huisje en het havengastenboek is zo mooi geworden. Er zijn vast anderen die het graag zouden willen bekijken!

- Wat vinden jullie ervan om een presentatie te houden van al ons werk?
- Hoe kunnen we een boeiende presentatie houden?
- Hoe kunnen we de aandacht vasthouden? Tips aan elkaar?
- Welk voorbereidend werk moet er gebeuren?
- Wie doet wat?
- Wie van de school zullen we uitnodigen?
- Wie zal het leuk vinden om te komen?
- Hoe zouden we ze kunnen uitnodigen?
- Wat zou er in de uitnodiging moeten staan?
- Hoe ziet een leuke uitnodiging eruit?
- Wie gaat hem maken?

Tot slot: presenteren van de havenmeester en het havengastenboek met daarin de vaste vrienden van Rabbi Jezus.

Ervaringen met dit ontwerp

Bep heeft dit ontwerp uitgevoerd in groep 6 (10 kinderen) en groep 7 (5 kinderen).

‘Ik vond het spannend om zo te beginnen: gaan ze het doen? Ja, dus! Het enthousiasme van de kinderen heeft me verbaasd. Zo hebben ze ontdekt, dat sommige discipelen broers van elkaar waren. Het is wel de kunst om goede informatie over de discipelen paraat te hebben (boeken, kopieën uit boeken enz.). Van sommige discipelen is niet zo heel veel bekend!’

18. Leerlingen van Jezus

Plot: wie waren eigenlijk de leerlingen van Jezus?

Ontwerp: Anja Oorebeek

Episode 1: De havenmeester

Leerkracht vertelt dat zij, op weg voor een vakantie naar Schiermonnikoog, in de haven van Lauwersoog veel vissersboten zag liggen (eventueel plaatje laten zien) en dat zij moest denken aan het verhaal van een havenmeester, die 2000 jaar geleden een nieuwe vissersboot in de haven aan zag komen met hele speciale vissers erop. De leerkracht is benieuwd wat voor persoon de havenmeester is en is ook benieuwd naar de vissersboot (boeken/platen uit die tijd).

Een groepje maakt een portret van de havenmeester (hoofd tot voeten) en het andere groepje maakt een vissersboot van 2000 jaar geleden (boeken in de klas aanwezig). Aan elkaar presenteren.

Episode 2: De kennismaking

De havenmeester ziet aan de gezichten dat de vissers op de nieuwe vissersboot iets droevigs hebben meegemaakt. Een van de vissers zegt dat ze verdrietig zijn, omdat hun vriend en leraar Jezus pas overleden is. De havenmeester heeft van zijn broer gehoord dat er inderdaad een Jezus een poosje geleden gekruisigd is. De havenmeester is heel erg benieuwd wie die vrienden van Jezus dan zijn. Hoe zou hij daar achter kunnen komen?

De klas verzamelt in boeken en op internet informatie en noteert dit. Aan elkaar presenteren.

De havenmeester wil de informatie over de mensen, die in zijn haven te gast zijn, graag goed onthouden. Daarom heeft hij een gastenboek, waarin elke gast in zijn haven een bladzijde heeft.

- Wat zou de havenmeester allemaal in zijn gastenboek opschrijven?

- naam van de boot, havengelden enz.

- persoonsgegevens van de vissers - welke?

naam, bijnaam, leeftijd, adres, portret, vingerafdruk etc.

De havenmeester wil geen ruzie in zijn haven, dus wil hij ook graag in het gastenboek de karaktereigenschappen van de vissers zetten, zodat hij goed weet met wat voor soort mensen hij te maken heeft.

De klas gaat in groepjes de bladzijden over 6 leerlingen van Jezus uitwerken.

De gegevens worden "gebundeld" tot een gastenboek. Aan elkaar presenteren.

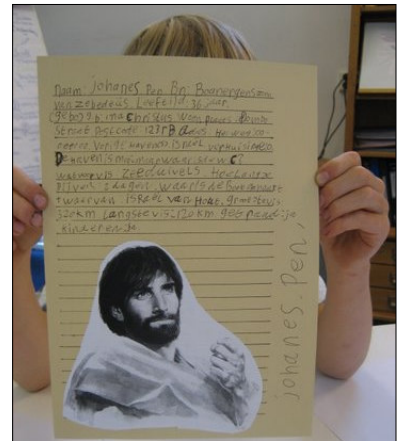
Episode 3: Presentatie van het gastenboek

De leerkracht vindt de havenmeester, de boot en het gastenboek zo mooi geworden en vraagt of het leuk zou zijn om het aan andere leerlingen van de klas (de kinderen die geen GVO volgen) en de leerkracht te presenteren? En hoe gaan we dat regelen?

De kinderen overleggen, bereiden voor, oefenen en presenteren.

Ervaringen met dit ontwerp

Anja voerde dit ontwerp uit met groep 6/7/8 (acht leerlingen) en groep 5/6/7 (zeven leerlingen). Ze is tevreden over het resultaat en de betrokkenheid van de kinderen. 'Alle kinderen zaten helemaal in het verhaal en wilden een goed gastenboek maken. Erg leuk was dat de kinderen zo goed gingen samenwerken en elkaar gingen helpen, ook kinderen die dat anders niet doen. Ook kinderen die je normaal niet aan het lezen krijgt, doken in de boeken. Sommige kinderen hebben veel opgezocht over de discipelen, anderen hebben veel zelf verzonnen.' Bij een volgende uitvoering is het een idee om opgezochte dingen met een bepaalde kleur te laten opschrijven en verzonnen dingen met een andere kleur. Zo kunnen historie en eigen verbeelding naast elkaar bestaan!

19. Meester Thomas (bewerking van bestaande methode)

Plot: wat zijn belangrijke gebeurtenissen in/uit het leven van Jezus?

Ontwerp: Jacqueline de Rooter, Anita van den Brink

Episode 1: Wie is Meester Thomas?

We maken kennis met Meester Thomas d.m.v. een brief die juf gekregen/ gevonden heeft. Meester Thomas krijgt de opdracht om ramen te maken voor de kerk, die bestaat 200 jaar. De brief is gedateerd anno 1597.

Sleutelvragen:

- Ik ben benieuwd hoe Meester Thomas eruit gezien zou hebben?
- Meester Thomas is een glaskunstenaar en een kunstenaar heeft een atelier.
Hoe zou de werkplaats van Meester Thomas geweest zijn, wat zou er eigenlijk in een werkplaats/atelier staan?
- Hoe zou de kerk eruit gezien hebben aan de buitenkant en aan de binnenkant?
Wat weten we eigenlijk over kerken uit die tijd? (rond 1400).
- Waar denken we dat de kerk staat in de plaats waar Meester Thomas woont?
- Hoe denken we dat een dorp eruit ziet in die tijd?

Acties:

- Meester Thomas maken
- De werkplaats van Meester Thomas maken in een doos
- De kerk van buiten maken
- De kerk van binnen maken in een doos
- Plattegrond van het dorp met de kerk maken

Aan elkaar presenteren wat ze gemaakt hebben.

Episode 2: Een raam ontwerpen valt niet mee!

We hebben een ontwerp van een raam van Meester Thomas gevonden in de brief.

- Wat zien we in dat raam, welk verhaal zou Meester Thomas gebruikt hebben?
- Kennen we dat verhaal?

Meester Thomas kreeg de opdracht om een raam te ontwerpen en te maken en hij liet zich inspireren door een verhaal uit de bijbel.

- Als jij een raam zou mogen ontwerpen voor een kerk, welk verhaal zou jij gebruiken en waarom?
- Welke Bijbelverhalen kennen we eigenlijk?
- Waar moet je allemaal aan denken als je een glas-in-loodraam gaat ontwerpen?
- Moet je ook rekening houden met de kerk waar ze voor gemaakt worden?

Inventariseren welke verhalen de kinderen willen gebruiken, welke verhalen kennen ze?

Daarna gaat elk kind een eigen raam tekenen.

Episode 3: Wat zie je?

Ieder kind heeft een raam getekend en verteld aan de groep wat er in te zien is.

- Kunnen de andere leerlingen ook zien welk verhaal als uitgangspunt is genomen?
- Zou iemand die in de kerk zit het ook begrijpen?

We hebben één ontwerp van Meester Thomas gevonden, maar is dat een niet compleet raam, waarom zou het niet compleet zijn?

Ik ben eens verder gaan zoeken in de map waar ik de brief heb gevonden en daar zaten nog meer ontwerptekeningen in.

- Kunnen we verhalen ontdekken in de volgende ontwerpen?
- Wat zou Meester Thomas willen laten zien aan de mensen in de kerk?

Met elkaar bekijken we de andere ontwerpen en proberen te ontdekken hoe de ramen aan elkaar passen.

Episode 4: Zelf kijken in de kerk

Een bezoek brengen aan een Katholieke kerk met glas in lood ramen.

- Wat is er te zien in de ramen, zijn het ook Bijbelverhalen of heeft de kunstenaar aan ander uitgangspunt? (bv. heiligen, evangelisten o.i.d.)

Tot slot het bezoek nabespreken en een aflevering van Heilige Huisjes bekijken.

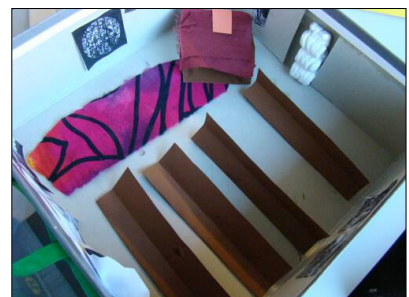
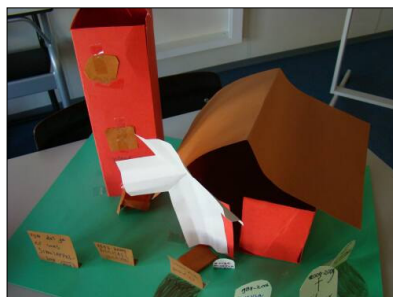
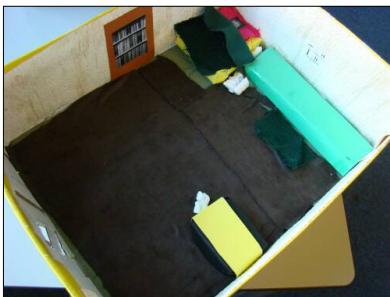
Het raam van Meester Thomas zit niet in deze kerk, maar het is vast terecht gekomen in een heel oud kerkje. Goed uitkijken dus als je ergens een oud kerkje tegenkomt!

Ervaringen met dit ontwerp

Jacqueline voerde dit ontwerp uit met groep 7/8.

'Het is een rumoerige groep, die in het begin moest wennen aan deze manier van werken. Zo maakte een groepje meisjes meester Thomas, compleet met navelpiercing. Ze hebben weinig ervaring met vrijere opdrachten en dan krijg je dit soort dingen. Maar uiteindelijk zijn ze allemaal heel druk bezig geweest en hebben ze goed samengewerkt. In de kerk waren ze rumoerig, maar ze stelden wel de goede vragen, dus ze hadden het nodige geleerd!'

20. Het verhaal van Mozes (twee varianten)

Plot: het verhaal van Mozes komt tot leven

Ontwerp: Irma Visser

Variant 1

Episode 1: het verhaal van Mozes

Met een ganzenbord halen we het verhaal van Mozes weer even op.

Episode 2: Mozes en zijn achterkleinkinderen

Een groepje kinderen maakt Mozes, een oude man met een grote mantel.

Twee andere groepjes maken zijn achterkleinkinderen: een meisje van 12 en een jongen van 14, als popjes. Het meisje noemen ze Siepie (naar Siphora), de jongen Ger (naar Gerzo).

Twee andere groepjes maken de tenten van het gezin van Siepie en van de familie van Gerzo. Hierbij gebruiken ze als informatiebron een dvd. Een laatste groepje maakt een Kaart van de woestijnreis van Mozes, met hulp van een Atlas van de Oudheid.

Episode 3: het mandje van Mozes

In een hoekje van de tent van Mozes ligt een mandje. Siepie vraagt ernaar. Mozes vertelt zijn herinneringen aan de woestijnreis aan de hand van de voorwerpen die in het mandje liggen.

Episode 4: een reis als metafoor

Mozes heeft een verre reis gemaakt, maar ook de kinderen maken reizen. Soms letterlijk, soms als overgang naar een volgende levensfase. Bijvoorbeeld de middelbare school.

Elk kind maakt voor zichzelf een sleutelhanger met voorwerpen:

- een schijfje hout als symbool voor iets wat zij als zoet ervaren
- een gouden kalf als symbool voor een eigen valkuil (kalf van dubbel goudpapier, valkuil op binnenkant schrijven, kalf dichtvouwen en beplakken met boeklon of lamineren)
- een klein vogeltje met een papiertje in z'n bekje (Wereldwinkel) met daarop een verlangen, iets waar je naar uit ziet

Variant 2

Episode 1: het verhaal van Mozes

Het verhaal van Mozes wordt verteld of voorgelezen, of de kinderen lezen het zelf.

Episode 2: het verhaal komt tot leven

Samen met de kinderen inventariseer ik welke personen allemaal meespelen in het verhaal. Zij kwamen op: Mozes, Aaron, farao, een tolk van Mozes, hovelingen, tovenaars van farao het joodse volk, gewone Egyptenaren, slavendrijvers. Ik heb de kinderen toen uitgenodigd een van die rollen te kiezen. En vanuit die rol een verwerking te kiezen waarin ze (een deel van het) verhaal neerzetten. Daar kwamen prachtige 'werkstukken' uit:

- * Er vormden zich een tweetal groepjes van kinderen met verschillende rollen die door middel van drama het verhaal uitspeelden, de kinderen waren daarbij allemaal heel goed in hun afzonderlijke rol gekropen. Prachtige en krachtige uitspraken heb ik gehoord, levensvragen werden geformuleerd, vragen aan God werden gesteld.
- * Een groepje maakte een maquette van een piramide met een slavendrijver erbij, bouwopzichter, gewoon volk en zij hebben proberen te achterhalen hoe een piramide werd gebouwd. Ze zagen zichzelf als bouwopzichter en architect.
- * Een groepje maakte een PowerPoint inclusief muziek eronder. Hun rol was vaag, ze beleefden vooral veel plezier aan het navertellen van het verhaal in met name beeld en enkele woorden. (stukken tekenfilm, schilderijen etc.)
- * Iemand maakte een brief van de moeder van Mozes aan de prinses van Egypte toen zij Mozes afleverde aan het hof, over hoe Mozes is, waar de prinses op moet letten en ze schreef over haar gevoelens bij dit afscheid.
- * Een meisje dat graag alleen werkt schreef haar eigen verhaal over Mozes, alsof ze Mozes was.
- * Een stel heeft zich verdiept in de rol van de farao in het oude Egypte, zijn rol als god beschreven en getekend en meer verhalen opgezocht over de verschillende Egyptische goden en hun rol/symbool.
- * Een tweetal dat graag tekent maakte een grote striptekening, met tekst.
- * Een tweetal maakte een gedicht in de vorm van elfje en zij maakten een woordzoeker met behulp van de computer. In het elfje hadden ze de positie van de gewone joodse man en vrouw gekozen, onderdrukt, vol angst etc.

Episode 3: presentatie

Aan het einde van een aantal lessen heeft elk groepje zijn werk gepresenteerd/ uitgebeeld/ voorgelezen etc.

Ervaringen met dit ontwerp

Episode 2 doet in deze vorm een krachtig appèl op meervoudige intelligenties.

21. Scheppingsverhaal in beeld

Plot: de schepping – volmaaktheid en onvolmaaktheid

Tijdens de cursus Verhalend Ontwerpen in Zeeland (mei 2010) werd de volgende verhaallijn ontworpen. Met weinig moeite is deze uit te werken tot een verhalend ontwerp.

Episode 1

De leerkracht vertelt over een doof meisje, dat de GVO lessen niet goed kan volgen. Hoe zou het zijn om niet goed te horen? Wat zou dat betekenen voor school, vriendschap, thuis? De leerkracht zou kinderen als dit meisje het Scheppingsverhaal graag in beelden laten zien. De klas brainstormt over de inhoud van het verhaal. De leerkracht vertelt het verhaal, leest het voor of de kinderen lezen het zelf.

Episode 2

De kinderen maken een prentenboek van het Scheppingsverhaal.
De structuur van het prentenboek is die van de dagen.

Episode 3

De leerkracht heeft nog eens nagedacht. Hoe zou het meisje dit prentenboek vinden? Vast heel mooi. Hoe zou ze het vinden dat de Schepping volmaakt wordt genoemd, terwijl zij zelf toch vaak veel last heeft van haar doofheid? Kennen we dat gevoel, dat de schepping volmaakt is, terwijl we in de krant en op TV van alles zien dat niet volmaakt is? Hoe gaan we daar mee om?

22. Water - hoe Aq een heilige werd

Plot: gewoon water kan een spirituele betekenis krijgen

Ontwerp: Peter Buijserd

Episode 1: Aq is terug van een wereldreis

De waterdruppel Aq (eigenlijk heet hij Aqua, enkele mensen noemen hem Aqi) is net terug van een wereldreis. Hij is in veel landen geweest. Hij heeft daar van alles meegemaakt. Ook heeft hij veel mensen ontmoet. Beroemde mensen, rijke mensen, arme mensen. Wat kan Aq allemaal beleefd hebben? Kinderen maken in groepjes een collage over een gebeurtenis uit het bestaan van Aq.

Episode 2: Aq en de kerkgangers

Aq loopt over het voorhoofd van de koster die in de kerk aan het werk is. Plotseling valt hij van het hoofd in het doopvont. Aq vraagt zich af of meer van zijn familieleden wel eens in een kerk geweest zijn. Hij vraagt zich af wat ze daar dan allemaal beleefd hebben en welke betekenis dit dan had. Kinderen maken in groepjes een uitwerking van de belevenissen van Aq en zijn familieleden in kerken. Ze presenteren dit in een toneelstukje. (Act)

Episode 3: De familie van Aq in het buitenland

Aq heeft gehoord dat enkele familieleden andere ervaringen hebben opgedaan met gelovigen in het buitenland. Aq wil graag weten hoe dat zit. Hij vraagt aan zijn familieleden om hem een brief met tekening te sturen met informatie over wat ze beleefd hebben.

Episode 4: Tentoonstelling over de belevenissen van Aq en zijn familie

Kinderen presenteren belevenissen van Aq met gebruikmaking van de collages, de brieven en tekeningen van de familie van Aq en stellen hiervan een tentoonstelling samen.

Ervaringen met dit ontwerp

Peter heeft dit ontwerp met veel plezier uitgevoerd in een bovenbouwgroep. Maanden later kwamen kinderen nog even een praatje maken over Aq.

Kerken

23. Een folder voor de kerk

24. Kerkbezoek

23. Een folder voor de kerk

Plot: wat gebeurt er in die kerk?

Ontwerp: Eline Geluk; bewerking Ellen Reehorst

Episode 1: een folder voor de kerk

Er is nog geen folder van de hervormde kerk. Kunnen wij die folder ontwerpen?

In de folder zou in elk geval iets moeten komen over de volgende onderwerpen:

- Gebouw
- Sacramenten
- Dominee
- Gemeentewerk

Omdat we niet erg veel tijd hebben, maken we een opzet voor de folder op grote vellen wit papier.

- Wat zou een toerist of een voorbijganger willen weten over deze onderwerpen?
- Welke vragen zouden we over deze onderwerpen kunnen bedenken?
- Welke vragen zouden deze mensen nog meer kunnen stellen?
- Zou het ons lukken om meer dan 50 verschillende vragen te bedenken?

Groepjes kinderen bedenken vragen; deze worden per onderwerp verzameld op een groot vel papier. Onder 'overige vragen' komen alle vragen, die niet onder deze vier onderwerpen vallen. De les eindigt met een cliffhanger: 'Ik ben benieuwd of jullie zelf al wat antwoorden kunnen vinden. Ik zal zorgen voor een interessante video, volgende week.'

Episode 2: research

De leerkracht komt nog even terug op de vele vragen en introduceert dan een aflevering van Heilige Huisjes. Wie gaat waar extra op letten? De kinderen houden pen en papier bij de hand om dingen te noteren. Na de video wordt de groep in vier groepjes verdeeld. Elk groepje gaat aan het werk met een van de onderwerpen. De leerkracht heeft ook boeken meegenomen, waarin ze dingen kunnen opzoeken.

Episode 3: puntjes op de i

De groepen krijgen de kans om tijdens een werkbezoek hun vragen te stellen aan deskundigen. Eline heeft dit als volgt geregeld:

Over het **gebouw** : **Juf Ingeborg** (krijgt documentatie) in de oude consistorie

Over de **sacramenten** : **juf Eline** in de kerk

Over de **dominee** : **dominee Hoolwerf** in het kleine zaaltje

Over het **gemeentewerk** : **Meneer Breederveld** in de grote zaal

Episode 4: folder afmaken

Elke groep krijgt een groot wit vel en een pak stiften.

Na ongeveer 20 minuten moet er wat op papier staan.

Over het **gebouw**: bijv. een tekening van het orgel of een tekening van de kerk met daarbij de belangrijkste gegevens

Over de **sacramenten** bijv. een tekening van de attributen met daarbij de belangrijkste gegevens

Over de **dominee** bijv. een tekening van de dominee in toga met in spreekwolkjes zijn motivatie en zijn werkverdeling

Over de **gemeente**: Een tekening van alle soorten mensen die je tegen kunt komen in de kerk

De groepen presenteren wat ze gemaakt hebben aan elkaar.

Natuurlijk is het ook mogelijk om de folder op A4 formaat te laten maken.

Episode 5: presenteren

De folder wordt gepresenteerd aan de ouders of de rest van de klas. Natuurlijk wordt dat eerst even geoefend, zodat alle informatie nog een keer voorbij komt. Als de folder op A4 formaat is gemaakt, krijgen alle bezoekers en alle kinderen misschien wel een kopie van de folder mee naar huis.

Ervaring met dit ontwerp

Eline voerde dit ontwerp in een korte, krachtige variant uit: introductie, gesprek en folder maken binnen een uur. Dit schrijft ze erover:

*'En het werkte !! Het voelde als een **tekort**, dat niet alle kinderen alles intensief bestudeerd hadden, maar als we eerlijk zijn, dan pikken nooit alle kinderen alles intensief op. De presentatie was ook nog niet zo helder, maar alle dingen die wij wilden doorgeven zaten erin! Het voelde ook **heel eng** om niks van te voren op papier te zetten. Het was **leuk** om te merken dat kinderen zelf op de gedachte kwamen om iets over het gebouw op papier te zetten, over de bijbelverhalen, de dominee moest ik zelf introduceren en werd stevast priester genoemd. Het onderwerp "De gemeente" kwam ook als idee van de kinderen: "Wie hier komen". Kortom, dit is een mooi onderwerp om zo te behandelen. Ik ga er mee verder. Het zou beter zijn om er een les als voorbereiding aan te besteden (bijv. schooltv Heilige huisjes) en misschien ook achteraf een les om alles in een soort folder op A4 formaat te krijgen.'*

Naar aanleiding van deze ervaring werkte Ellen Reehorst het ontwerp verder uit.

24. Kerkbezoek

Plot: wat gebeurt er in die kerk?

Ontwerp: Mieke Haartsen-Vercouteren, Annie Maes-de Milliano, Christien van Hoeve-Kools

Episode 1: Mohammed gaat verhuizen

Van de week hoorden wij dat er een familie uit Eindhoven op zoek is naar een woning in een dorp in West Zeeuws Vlaanderen² of Drenthe, omdat ze de stad waar ze nu wonen te druk en onveilig vinden met drie groter wordende kinderen. In Eindhoven gaat Mohammed (10 jaar) naar een Islamitische basisschool. Die zijn hier natuurlijk niet. Als ze kiezen voor Schoondijke zou hij mogelijk hier op school kunnen komen. Zijn zussen zijn 13 en 15 jaar. Die moeten dus naar het Zwincollege in Oostburg.

De jongen heet Mohammed, omdat dat een belangrijke man/ profeet was in zijn geloof. Hij is in Nederland geboren en enkele van zijn ooms en tantes wonen in 's Hertogenbosch. De meeste familieleden wonen in Marokko; die heeft hij een tijd geleden in de vakantie gezien. Met zijn ouders en zussen praat hij thuis meestal Marokkaans.

- Hoe zou Mohammed het vinden op school?
- Welke vakken zou hij leuk en makkelijk vinden, welke lastig?
- Wat voor hobby's zou Mohammed hebben?
- Wat voor tv programma's zou hij graag kijken?
- Wat zou er speciaal zijn aan zijn eten?

Stel dat ze naar Schoondijke verhuizen ... dan zou het wel fijn zijn als Mohammed vast een beetje weet hoe Schoondijke eruit ziet! Hij is er heel nieuwsgierig naar.

Groep 1. Teken Mohammed en vertel ons zoveel mogelijk over hem.

Groep 1. Maak een plattegrond van Schoondijke met de belangrijke gebouwen, zoals de scholen, kerken, winkels, sportvelden.

Groep 3. Maak een route planning van Eindhoven naar Schoondijke, via de tunnel en via België. Hoe zou je er ook nog op een andere manier kunnen komen, als je geen auto hebt? (trein, boot, bus)

Groep 4. Teken de school. Wat zou je Mohammed willen vertellen over jouw school? Schrijf het op en schrijf erbij wat jullie tijdens de godsdienstles doen.

² Neem hiervoor een regio en een stad in de buurt van de school!

Episode 2: Vragen over het Christendom

Mohammed heeft ontdekt dat er in Schoondijke geen moskee is. Hij is islamiet en is gewend met zijn familie naar de moskee te gaan.

- Waar is eigenlijk de dichtstbijzijnde moskee voor mensen die in Schoondijke wonen?

Mohammed ziet wel twee christelijke kerken op de plattegrond van Schoondijke. Hij weet niet veel van christenen, maar wil er meer over te weten komen.

- Waarom zou Mohammed meer over het Christendom willen weten?
- Wat zou Mohammed allemaal willen weten?
- Op welke vragen zou Mohammed een antwoord willen hebben?
- Over welke kerken zouden we hem iets willen vertellen?
- Over welke zaken in die kerken zouden we hem iets willen vertellen?

Episode 3: De Katholieke kerk

Samen kijken naar aflevering van Heilige Huisjes deel Katholieke kerk.

In groepen verwerken op informatieblad of poster.

Eerst gezamenlijk per poster bespreken wat erop kan komen. Dan de groepen indelen.

Groep 1: Symbolen en interieur

- wat heb je gezien aan symbolen en interieur?
- plaatjes erbij zoeken
- waar zou dit voor zijn, welke betekenis zou het hebben?

Groep 2: Gebruiken en rituelen

- bij welke gelegenheid en waarom komen mensen in de rk kerk?
- welke rituelen zijn dan belangrijk?

Groep 3: Taken in de kerk

- wie doet wat in de rk kerk?
- hoe herken je deze mensen?

Groep 4: Mis en kindernevendienst

- wat gebeurt er in een rk mis?
- wat is de kindernevendienst?
- wat gebeurt daar en waarom is het apart?

Episode 4: de Protestantse kerk

Kijken naar Heilige Huisjes Protestantse Kerk.

Groepen anders indelen maar ongeveer zelfde laten te doen als vorige week.

Groep 1: Symbolen en interieur

- wat heb je gezien aan symbolen en interieur?
- plaatjes erbij zoeken
- waar zou dit voor zijn, welke betekenis zou het hebben?

Groep 2: Gebruiken en rituelen

- bij welke gelegenheid en waarom komen mensen in de protestantse kerk?
- welke rituelen zijn dan belangrijk?

Groep 3: Taken in de kerk

- wie doet wat in de protestantse kerk?
- hoe herken je deze mensen?

Groep 4: Mis en kindernevendienst

- wat gebeurt er in een protestantse dienst?
- wat is de kindernevendienst?
- wat gebeurt daar en waarom is het apart?

Episode 4: Kerkbezoek

Mohammed weet al meer over de Katholieke en Protestantse kerk. Nu wil hij die kerken ook wel eens van binnen zien. Hij gaat in Den Bosch een paar kerken bezoeken.

- Waar zou hij op letten? Waar zou hij benieuwd naar zijn?
- Waar zouden wij op willen letten als we de kerken van Schoondijke gaan bezoeken?
- Waar zouden we foto's van willen maken?

Episode 5: Mohammed gaat naar Drenthe

Het besluit is genomen: Mohammed en zijn familie verhuizen naar Drenthe. Jammer, vindt Mohammed, hij had al zin gekregen in Schoondijke! Maar Drenthe is vast ook leuk.

Misschien zijn er behalve Mohammed wel meer mensen, die benieuwd zijn naar de kerken van Schoondijke. Het zou leuk zijn als de foto's van ons bezoek aan de kerken op de website van de school zouden komen, natuurlijk met een kleine toelichting erbij.

- Welke foto's zouden we erop willen zetten?
- Welke tekst zouden we daarbij willen schrijven zodat iemand die niks van de kerk weet er toch iets van snapt?
- Wie doet wat?

Lees verder over de ervaringen van Mieke, Annie en Christien met dit ontwerp.

Ervaringen met dit ontwerp

Mieke Aartsen schrijft: 'Dit ontwerp is in Schoondijke uitgevoerd met groep 6, 7, 8. Alle kinderen deden mee aan dit project, ook degene die geen godsdienstlessen volgen. De kinderen hebben door de week af en toe een opdracht uitgewerkt met de eigen juf. De kinderen vertelden heel enthousiast over Mohammed, over hun dorp, de school en de reis.'

'Heilige huisjes hebben we niet meer bekeken, daar was geen tijd voor, maar de kinderen hebben weer in groepen gewerkt en de vragen besproken en aan elkaar gepresenteerd. Het bezoek aan de protestantse kerk en de katholieke kerk was erg leuk. De kinderen stelden goede vragen, luisterden aandachtig en waren zeer betrokken. De kinderen vonden het leuk om op deze manier te werken aan een project. Het is zeker de moeite waard om dit nog een gezamenlijk te doen.'

Annie Maes schrijft: 'Zoals je hierboven hebt kunnen lezen uit Mieke's verslag, hebben we het schooljaar in Schoondijke op een prettige manier met enthousiaste kinderen kunnen afsluiten. Op dezelfde manier hebben Christien en ik de voorbereidingen voor Sluis gedaan. Leek het er de eerste vijf minuten nog op dat er volledig aandacht was, toen ik aangaf op door hun gestelde vragen dat Mohammed "fictief" was, kregen we alleen maar nare gezichten en woorden over ons heen. En met de te maken opdrachten namen ze het ook niet zo nauw. Al met al teleurstellend. Hopelijk lukt 't volgend project beter. We willen het in ieder geval proberen en we hopen er dan een positief gevoel aan over te houden.'

Opmerking van Ellen Reehorst: soms vragen kinderen of het echt is, zoals in dit geval over Mohammed. Vaak werkt het goed om dat een beetje in het midden te laten. Zo van: 'Tja, kijk, het zou natuurlijk heel goed echt kunnen zijn, of misschien een heel echt verhaal, maar eigenlijk maakt dat volgens mij niet zoveel uit. Als Mohammed echt zou zijn, wat voor jongen zou het dan zijn? Zou hij net zoveel van voetbal houden als jij? Enz.' Je brengt het gesprek dus onmiddellijk weer terug op Mohammed en 'flitst' de kinderen aan het werk. Je speelt zo samen het spel van doen alsof het echt is. Zeg in elk geval niet dat Mohammed echt is, als dat niet waar is. Als de kinderen daarachter komen, voelen ze zich erg genept – en terecht!